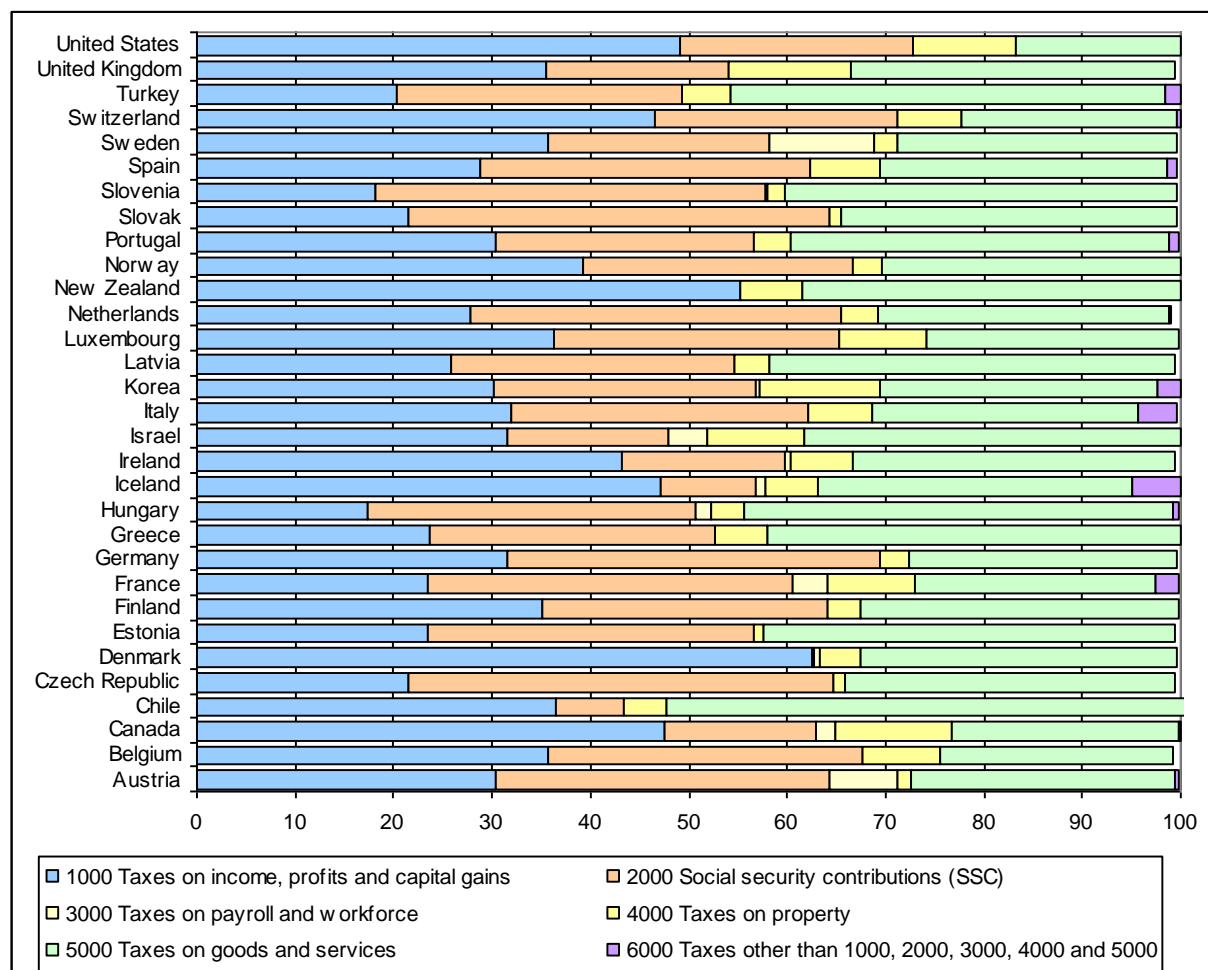

Cvičení č. 10 – Veřejné příjmy a daňová teorie II

1. Přímé daně

Jedná se o takové daně, které zdaněný subjekt (poplatník) hradí na úkor svého příjmu, svého majetku, a dopadají na něj přímo (viz „Daňový přesun a dopad“ ve cvičení Veřejné příjmy a daňová teorie I). Svoji podstatou mezi přímé daně patří i platby, které se daněmi přímo nenazývají.

Graf: Struktura daňových příjmů dle metodiky OECD (2015)

Zdroj: OECD (2017)

Poznámka: Přímé daně tvoří třídy 1000+2000+3000+4000.

2. Daně z příjmů

Daň z příjmů fyzických osob (DPFO)

- poplatníky této daně jsou fyzické osoby
- výnosově silná, „univerzální“ daňový základ
- dříve progresivní sazba (12, 19, 25, 32 %)
- od roku 2008 sazba činí 15 % ze základu daně (základem daně je tzv. „superhrubá mzda“, tedy hrubá mzda zvýšená o částky odpovídající pojistnému na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, které je povinen odvádět zaměstnavatel ze mzdy svého zaměstnance.

- od 2013 je uplatňována „solidární daň“ 7 % pro příjmy vyšší, než je strop pro platby na sociální pojištění (4 násobek průměrné mzdy – pro rok 2018 1 438 992 Kč ročně). Daň se platí z částky nad uvedený násobek průměrné mzdy.
- patří sem příjmy ze závislé činnosti, z podnikání, z kapitálového majetku, z pronájmu a ostatní příjmy
- zdanění nepodléhají příjmy vyňaté ze zdanění, příjmy osvobozené (např. stipendia, starobní důchody)
- složitost daňového systému (odečitatelné položky, slevy na dani,..)
- charakter daně podle sazeb:
 - o lineární (proporcionální): vypočtená daň roste s růstem základu ve stejném poměru (% základu daně, jež se nemění s velikostí daňového základu)
 - o progresivní: základ daně se rozdělí na jednotlivá pásma („rozparceluje“) podle hranic pásem určených zákonem, která se vynásobí různými sazbami (čím vyšší pásmo, tím vyšší příslušná mezní sazba)
- Od roku **2014** je její součástí daň darovací (součást dílčího základu daně) a daň dědická (v praxi jsou ale zděděné příjmy osvobozeny od daně)

Daň z příjmů právnických osob (DPPO)

- poplatníky jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami
- výnosově silná
- zdaňujeme „daňový zisk“ firem
- otázka přesunu daně na spotřebitele
- výnos daně je citlivý na ekonomický cyklus
- vývoj sazby DPPO (výběr z posledních 20 let):

Období	Výše sazby
2010-2015	19%
2007	24%
2004	28%
2000	31%
1993	45%
1990	55%

Zdroj: § 21 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

3. Pojištění (má charakter přímé daně?)

Pojistné na zdravotní pojištění

- opakování z cvičení Financování zdravotnictví
- jedná se o příjem zdravotních pojišťoven
- je z něho financováno poskytování zdravotní péče všem občanům
- celou výši pojistného odvede zaměstnavatel příslušné zdravotní pojišťovně zaměstnance, pojistné podléhá přerozdělení

Pojistné na sociální pojištění

- poplatníky jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a osoby účastné dobrovolného důchodového pojištění
- největší výnos (i ve srovnání s ostatními zeměmi OECD)
- spravuje jej Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)
- u zaměstnance uplatněn „bismarkův koncept sdílení nákladů na financování sociálního pojištění“ mezi zaměstnance a zaměstnavatele
- problém s OSVČ – odlišně stanoven vyměřovací základ než u zaměstnanců, existuje minimální vyměřovací základ (nižší průměrný vyměřovací základ)
- pojistné se skládá ze tří částí:
 - o pojistné na důchodové pojištění
 - o pojistné na nemocenské pojištění (rozdíl: nemocenské pojištění X zdravotní pojištění)
 - o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Typ pojištění	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Celkem	OSVČ
Zdravotní pojištění	4,5 %	9,0 %	13,5 %	13,5 %
Sociální pojištění	6,5%	24,8 %	31,3 %	29,2 %
- nemocenské pojištění	0,0 %	2,1 %	2,3 %	dobrovolné*
- důchodové pojištění	6,5 %	21,5%	28,0 %	28 %
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	0,0 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %
Celkem	11,0 %	33,8 %	44,8 %	42,7 %

*OSVČ jsou dobrovolně účastny nemocenského pojištění, které je 2,3 % z vyměřovacího základu

Zdroj: ČSSZ (2019)

- u OSVČ je výsledná sazba buď 44,8 % (s nemocenským pojištěním) nebo 42,7% (bez nemocenského pojištění) – OSVČ se mohou rozhodnout (ne)účastnit se nemocenského pojištění
- z důvodu zrušení tzv. karenční doby (doba, za kterou se osobě v zaměstnaneckém poměru neposkytuje náhrady mzdy nebo platu – v ČR to byly první 3 dny pracovní neschopnosti), byla snížena sazba pojistného na nemocenské pojištění pro zaměstnavatele o 0,2 % jako kompenzace
- do jaké daňové kvóty jsou příjmy ze SZP zahrnovány?
- jak fungují stropy na sociální pojištění?

4. Majetkové daně

- nízký výnos
- základem daně buď hodnota, nebo jiný ukazatel (např. výměra)

Daň z nemovitých věcí (do roku 2014 daň z nemovitostí)

- je tvořena ze dvou dílčích daní – daň ze staveb a daň z pozemků (obě mají jiný způsob zdanění)

Daň z nabytí nemovitých věcí (do roku 2014 daň z převodu nemovitostí)

- týká se převodu nemovitého majetku z jedné osoby na druhou
- základem daně „nabývací hodnota“ (nejčastěji sjednaná nebo znalcem zjištěná cena nemovitosti)

- sazba 4%

Daň silniční

- týká se všech motorových vozidel používaných pro účely podnikání
- rozdíl oproti dálničnímu poplatku
- sazba se počítá z obsahu motoru a objemu válců, ale i hmotnosti vozidla a počtu náprav u nákladních aut

Tabulka: Výhled příjmů sektoru vládních institucí

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Příjmy celkem	<i>mld. Kč</i>	1 695	1 740	1 888	1 917	2 044	2 225	2 346	2 457	2 565	2 664
	<i>růst v %</i>	2,9	2,7	8,5	1,5	6,7	8,8	5,4	4,7	4,4	3,9
Daňové příjmy	<i>mld. Kč</i>	816	826	894	948	1 018	1 085	1 139	1 196	1 251	1 295
	<i>růst v %</i>	4,0	1,3	8,3	6,0	7,4	6,6	5,0	5,0	4,6	3,5
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	522	511	562	587	628	657	679	707	732	756
	<i>růst v %</i>	4,0	-2,1	10,1	4,4	7,1	4,6	3,4	4,1	3,5	3,3
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	304	319	333	354	388	409	428	447	465	486
	<i>růst v %</i>	6,2	5,2	4,3	6,2	9,5	5,4	4,8	4,3	4,2	4,4
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	150	125	154	158	164	165	167	178	181	184
	<i>růst v %</i>	-1,3	-16,6	23,2	3,0	3,6	0,8	0,8	6,6	1,9	1,8
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	294	315	332	361	390	428	460	489	519	539
	<i>růst v %</i>	4,0	7,4	5,3	8,8	7,8	9,9	7,4	6,4	6,1	3,8
Daň z příjmů fyzických osob	<i>mld. Kč</i>	151	161	165	183	202	231	254	273	294	311
	<i>růst v %</i>	4,5	6,9	2,2	11,3	10,4	14,2	10,1	7,3	7,5	5,9
Daň z příjmů právnických osob	<i>mld. Kč</i>	133	144	157	167	176	186	194	205	214	217
	<i>růst v %</i>	4,0	8,5	8,8	6,8	5,2	6,0	4,4	5,4	4,4	1,2
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-33,3	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	19,0	-45,1	1,3	1,2
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	607	629	663	703	760	834	894	944	992	1 038
	<i>růst v %</i>	1,1	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,2	5,7	5,1	4,6
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	38	37	37	37	31	35	32	31	31	31
	<i>růst v %</i>	7,0	-0,9	-1,3	0,8	-17,7	13,2	-6,8	-3,9	0,3	0,1
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	235	248	294	228	236	271	280	285	291	300
	<i>růst v %</i>	3,6	5,6	18,5	-22,3	3,4	14,6	3,5	1,6	2,1	3,0
Daňová kvóta	<i>% HDP</i>	34,7	33,7	33,9	34,6	35,2	36,0	36,0	36,3	36,5	36,4

Pozn.: Spotřební daně jsou očištěny o dotace na obnovitelné zdroje energie.

Zdroj: ČSÚ (2019b). Výpočty a predikce MF ČR.

Zdroj: MF ČR (2019)

Diskuze:

- Máte určené daně i sazby a státní rozpočet je v deficitu (např.: recese, strukturální změny...), které daně byste upravovali, jakým způsobem a proč?
- Co si myslíte o daňových rájích a globální daňové konkurenci?

5. Nominální x efektivní daňová sazba (příklad)

Je rozdíl mezi tím, jaká je nominální sazba daně a jaká nakonec je ta efektivní. Rozdíl je uveden na elementárním příkladu níže pro imaginární občany A a B, kteří plní svou daňovou povinnost.

Příklad:

Hrubý příjem občana A = 10 000 Kč, B hrubý příjem občana B = 100 000 Kč

Sazba daně = **10 %**, nezdanielné minimum = 5 000 Kč;

Občan A:

upravený základ daně = 5 000 x 10 % = 500 Kč (daň)

efektivní sazba (500/10 000) = **5 %**

Občan B:

upravený základ daně = 95 000 x 10 % = 9 500 Kč (daň)

efektivní sazba (9 500/100 000) = **9,5%**

Jaký má význam rozlišení sazby daně na tyto dva aspekty?

6. Referát: **Místní poplatky v ČR (případová studie vybraných obcí)**

- Popište systém místních poplatků v ČR
- Identifikujte jejich sazby a vliv z hlediska celkového rozpočtu konkrétních obcí
- Na základě studia rozpočtu, případně provedených rozhovorů se pokuste identifikovat, zda v rozpočtu existuje provázanost mezi výnosem z těchto poplatků a výdaji obecního rozpočtu (neboli je možné určit, zda konkrétní daň či poplatek jde na konkrétní službu?)

7. Daňová spravedlnost

- souvislost s daňovým přesunem a dopadem (viz minulé cvičení)
- jedna z nejvýznamnějších otázek řešících optimální podobu daní
- Co je podle vás daňová spravedlnost, jak by měly vypadat spravedlivé daně, jsou dnešní daně spravedlivě rozděleny mezi poplatníky a proč?
- existence dvou přístupů
 - o Princip prospěchu / užitku
 - a. vychází z hlavního účelu vybírání daní, kterým je zabezpečení financování veřejných výdajů
 - b. jedinci (plátcí daně) by měli být zdaněni úměrně prospěchu / užitku, který mají ze veřejných výdajů, potažmo veřejně poskytovaných statků
 - o Princip schopnosti daňové úhrady
 - c. Zjišťujeme, kolik zaplatí každý daňový poplatník podle jeho „schopnosti daňové úhrady“ (příjem, spotřeba, majetek)
 - d. existují zde dvě dimenze spravedlnosti:
 - i. horizontální - lidé se stejnou platební kapacitou platí stejně
 - ii. vertikální - lidé s větší kapacitou platí na daních více
- Je možné výše uvedené principy zavést do daňové praxe?
- Odpovídá některému z principů český daňový systém (nebo jeho část)?

8. Doporučená literatura a odkazy k prozkoumání

ČSSZ (2019) Sazba pojistného [online]. Dostupné z: < <https://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>>

MF ČR (2019) Fiskální výhled ČR – listopad 2019 [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2019/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2019-36587>

OECD (2017). Revenue Statistics [online]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/revenue-statistics-19963726.htm>

PEKOVÁ, J. Veřejné finance – úvod do problematiky. 4. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, 2008. 508 s. ISBN 978-80-7357-358-4

- kapitola 7: Úvod do daňové teorie, str. 377-403

STRECKOVÁ, Y., I. MALÝ. Veřejná ekonomie pro školu i praxi. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 1998. xii, 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

HAMERNÍKOVÁ, B.; MAAYTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-73577-301-0

- Veřejné příjmy - charakteristika, druhy a členění, str. 118 – 135